

Anteckningar

Nationell dialogkonferens om EU:s framtida sammanhållningspolitik

Dagens moderatorer Ellinor Ivarsson från SKL och Carl-Albert Hjelbom från Skåne European Office hälsar alla välkomna och introducerar kort dagens program. Detta är den andra konferensen på temat framtida sammanhållningspolitik. Efter detta lämnas ordet över till Birgitta Losman, ordförande i 8-mannagruppen för ett inledningsanförande på temat framtida sammanhållningspolitik.

Inledningsanförande – Vikten av ett reellt flernivåstyre

Birgitta Losman inleder med att förklara att grunden för hennes politiska engagemang var freds- och utvecklingsfrågor och att detta engagemang passar in på EU-samarbetet. Samarbetet står inför stora utmaningar. Hur EU väljer att svara mot dessa utmaningar är avgörande, är det med mer samarbete eller mindre? Tillsammans eller var för sig?

Birgitta tror att en reformerad sammanhållningspolitik är en viktig byggsten i det framtida EU-samarbetet och att dagens konferens är ett steg i att samla åsikter kring hur vi kan bidra och hur vi på lokal och regional nivå vill att sammanhållningspolitiken ska se ut i framtiden.

Vidare påpekas betydelsen av att vi har en gemensam europeisk strategi – Europa 2020, som genomsyrar strukturfonderna och regionala utvecklingsstrategier runt om i Europa. Detta har gett en tydlig gemensam riktning för arbetet och Birgitta betonar vikten av att kommissionen presenterar en ny strategi för perioden efter 2020.

Det unika i sammanhållningspolitiken är flernivåstyret. Ingen annan del i EU:s budget har detta inskrivet så tydligt. Detta är viktigt då kommuner och regioner har bäst kunskap om de förutsättningar som råder i just deras territorium. Flernivåstyret ger också ringar på vattnet tack vare de regionala strukturfondspartnerskapen, där samverkan sker med lärosäten, fackliga organisationer, myndigheter och många fler.

Det finns utmaningar med strukturfondsarbetet. Genomförandet är på många sätt komplicerat beroende på hur den statliga nivån hanterat frågan. Här behövs ytterligare regelförenklingar.

Sammanhållningspolitiken gör skillnad. Det har Birgitta upplevt själv i Västra Götaland, där fonderna hjälpte till att ställa om arbetskraft inom industrin efter SAAB:s nedläggning och när man skapade Asta Zero – en testanläggning för trafiksäkerhet.

Ett framgångsrikt samarbete bygger man underifrån, vilket Europas regioner insett där man har bland annat skrivit under den appell som Nedre Österrikes initierat gällande sammanhållningspolitiken.

Snart ska regeringen påbörja förhandlingen om nästa budgetram. Vi ser fram emot en dialog med regeringen kring detta, för att skapa en sammanhållningspolitik som är smart, effektiv och till för hela Europa.

I den efterföljande frågestunden berättar Birgitta Losman om den 8-mannagrupp som bildats för att samla åsikter från lokal och regional nivå samt föra dialog med ansvariga parter för den framtida sammanhållningspolitiken.

Carl-Albert reflekterar över regioners roll och menar att de i Bryssel ses som en stark utvecklingsaktör, medan han får intrycket av den kunskapen ibland saknas på nationell nivå i Sverige. Birgitta instämmer i påståendet och hävdar att dialogen mellan statlig och regional nivå behöver stärkas. Regeringen måste lita på att regionerna kan ta ansvar för sin egen utveckling, men också för Sveriges samlade utveckling.

Översynen av EU:s långtidsbudget – EU:s kommande fleråriga budgetram

Johan Krafft från Statsrådsberedningen inleder nästa programpunkt där första delen kretsar kring den översyn som europeiska kommissionen nyligen presenterat. Han betonar att översynen inte fokuserar på sammanhållningspolitiken och att regeringens intresse ligger på helheten. Värt att notera från översynen var att utgiftstrycket ökat och nuvarande reserver utnyttjas. Detta är statsrådsberedningens fokus för tillfället, att reda ut vad detta innebär för framtiden. Det kan öppna upp för ett framtida nyttjande av garantier i budgetarbetet, som kan öka budgetramen utan att medlemsstaternas avgifter påverkas. Här vill man ha klarhet i hur kommissionen tänker.

Johan ser inte några tydliga slutsatser att dra från halvtidsöversynen kopplad mot den framtida budgeten. Kommissionen är ålagda att lägga fram ett förslag senast i slutet av 2017, vilket ger tre år för förhandling innan den måste vara beslutad. Här påverkar såklart Brexit och hur Storbritannien vill förhålla sig mot EU.

Man kan konstatera att många områden ställer krav på ökade utgifter framöver där säkerhetsläget, migration, och framtida tillväxt är några. Som nettobetalande land är detta viktiga frågor att bevaka. Sammanhållningspolitiken ligger inte högt på agendan just nu för Sverige.

I den efterföljande frågestunden fick Johan Krafft frågor kring mervärde kring sammanhållningspolitiken och förenklingar kring uppföljning och kontroll. Här meddelade Johan att regeringen ännu inte har en klar position, men att man ser värden i att värna sammanhållningspolitiken, samtidigt som man måste se det i ljuset av de

nya utmaningar som uppkommit på senare år. Utgångspunkten är att värna EU-samarbetet i sig och hur man kan stärka det

Vidare diskuteras hur valet till Europaparlamentet och nya kommission 2019 kan komma att påverka framtida budgetförhandlingar. Johan Krafft tror att det trots allt finns gott om tid att färdigställa långtidsbudgeten och tillägger att Storbritannien dessutom går till val 2020 och att Tyskland kommer agera ordförandeland under samma period.

Om Sveriges möjligheter att få igenom sina förslag i en kommande förhandling har påverkats är svårt att säga. Storbritannien är generellt en nära allierad inom EU-samarbetet och hur de väljer att agera framåt vet ingen. Dock är man inte alltid överens och man är ändå försiktigt optimistisk då situationen kan ge möjlighet för nya samarbeten framåt.

Den sista frågan rör avsaknaden av besked kring vad som händer med EU2020-strategin i framtiden. Johan Krafft säger att man inte pratat om detta i rådsarbetsgruppen, men medger samtidigt att det är märkligt då man börjar närma sig 2020. Sverige är dock drivande i arbetet med den sociala pelaren och vill koppla detta tydligt mot tillväxtarbetet.

Hur kan sammanhållningspolitiken möta de utmaningar EU står inför?

Mattias Moberg är chef för regional tillväxt på näringsdepartementet och inleder med att konstatera att man alltid befinner sig mitt i en programperiod, där man nu håller på att avsluta den förra (2007-2013) samtidigt som den nya rullar igång. Samtidigt är det tid att börja tänka framåt kring hur man vill se en framtida sammanhållningspolitik.

Man ska komma ihåg att politikområdet är ifrågasatt från många håll och att press finns kring hur man använder resurserna på bästa sätt och vad som ger mervärde. Det som man på näringsdepartementet ser som viktiga frågor är (1) det totala anslaget för sammanhållningspolitiken? (2) vilka regioner ska få stöd? (3) med hur mycket? Samt (4) särskilda medel för glesa och perifera regioner.

Samtidigt måste man reflektera över det som sker nu. Har man till exempel kraftsamlat nog? Har det blivit bra projekt inom det nya området koldioxidsnål ekonomi? Hur kan vi förenkla i framtiden? Just förenklingar är ett svårt område. År 2000 fanns 1250 sidor kring regler och manualer, efter år av förenklingsarbete är vi nu uppe i 4050 sidor regler. Man för en dialog kring detta med förvaltande myndigheter, övervakningskommittén och strukturfondspartnerskapet och man tar gärna in fler inspel kring detta.

Den efterföljande frågestunden inleds med en fråga om economic governance-principer som syftar till att få alla regioner att dra åt samma mål, där konditionalitet är den del av detta. Mattias menar att man vill ha så lite detaljstyrning som möjligt. Det är positivt att peka ut gemensamma mål, men exakt hur man ska nå dessa bör vara upp till förutsättningarna.

Diskussionen går vidare in på fondsamverkan, en framtida regionreform och den parlamentariska landsbygdskommittén och hur detta kommer påverka sammanhållningspolitiken. Mattias svar är att det kommer påverka. Fondsamverkan är viktigt och något man vill se mer av, nu har man dessutom tid på sig att förbereda. Regionerna har dessutom idag ansvar för strategier kring smart specialisering och Mattias känner säger att många lyfter fram detta runtom i landet. Frågan är hur mycket man ska detaljstyra detta från kommissionen? Hur detta ska göras bör inte ligga på europeisk nivå utan på regional.

Röster från Bryssel

På efterföljande pass lyftes frågan om den framtida sammanhållningspolitiken till en EU-nivå, under ledning av Mikael Jansson (North Sweden European Office). Efter en kort introduktion presenteras Eric Von Breska, chef för den ekonomiska analysenheten på DG REGIO.

Är sammanhållningspolitiken ett relevant politikområde även efter 2020?

Efter några inledande välkomstfraser tar Eric von Breska direkt tag i huvudfrågan gällande en framtida sammanhållningspolitik. Han menar att det finns fyra saker som talar för sammanhållningspolitiken och några som talar emot den.

För det första är kommissionens huvudfokus att öka sysselsättningen och skapa tillväxt. Här bidrar verkligen sammanhållningspolitiken till det övergripande målet då mycket medel går till sysselsättningsinitiativ och små- och medelstora företag.

Kommissionen vill ha en mer resultatorienterad budget som helhet. Här ligger sammanhållningspolitiken redan långt framme. Faktum är att det är den enda budgetposten med så tydligt resultatfokus, inget annat budgetområde har det.

Den tredje positiva aspekten är att policyn är länkad till strukturella och administrativa reformer för uppnå hållbara effekter och rätt förutsättningar för investeringar genom så kallad konditionalitet. Runt om i Europa har man tagit fram över 700 handlingsplaner för detta ändamål. Dock är bara 34 % av planerna godkända än eftersom konditionaliteten inte är uppfylld än.

Den avslutande positiva aspekten är den hävstångsverkan som finns inom sammanhållningspolitiken. Nuvarande budgetperiod var den första där EU:s budget

minskade och sammanhållningspolitiken har visat att man kan vara kostnadseffektiv med tydligare krav på hur medlen används. Dessutom har andelen låneinstrument ökat, samtidigt som bidragsdelen minskat och här har Sverige varit duktiga.

De saker som talar emot framtida sammanhållningspolitik är implementeringstakten och flexibiliteten. Totalt har kommissionen betalat ut 1 % av den totala budgeten för sammanhållningspolitiken, trots att man är halvvägs in i programperioden (en större andel medel är godkända inom olika projekt, men utbetalningarna är låga). Just här är Sverige bäst i klassen och har utbetalningar i takt med programperioden. Den låga utbetalningstakten ger sken av att policyn inte presterar och skapar därmed ett dåligt rykte. Den andra negativa aspekten är kopplad till helheten där 80 % av budgeten är förallokerad (och sammanhållningspolitiken utgår en tredjedel av budgeten). Samtidigt som förallokeringen ger långsiktighet så minskar det EU:s möjligheter att svara upp snabbt mot nya utmaningar som uppstår kring migration, säkerhet m.m.

Detta har kommissionen såklart i åtanke när nästa fleråriga budgetram ska ta fram.

En viktig aspekt som Eric von Breska lyfter är att sammanhållningspolitiken i grunden är en modern policy. Ser man till innovationsutveckling är det en dålig idé att bara fokusera på spetsen i Europa eftersom innovation kan uppstå överallt. Smart specialiseringsstrategierna har visat att detta är sant. Införandet av detta har skapat nya samarbeten lärosäten, näringsliv och offentlig sektor över hela Europa. Det är ett nytt och modernt sätt att ta sig an och utveckla innovation i hela Europa genom att satsa på de styrkeområden man har, oavsett om det är ”low tech” eller ”high tech”.

Slutligen uppmanar Eric von Breska samtliga att dela med sig av sina utmaningar och önskemål kring framtida sammanhållningspolitik eftersom kommissionen kommer använda kommande år för att lyssna in åsikter. Han efterlyser speciellt kommentarer kring regelförenklingar och implementering där man behöver vara väldigt specifik om var problemen uppstår.

I den efterföljande frågestunden ser Eric von Breska gärna att Sverige tar en roll i att dela sina goda erfarenheter kring programperioden med andra länder och regioner. Detta är viktigt eftersom reglerna kring sammanhållningspolitiken skrivs för de länder och regioner som ligger sämst till då mest medel går dit. Det gör att länder som Sverige får mindre uppmärksamhet.

Viktigt att dela med sig mot mindre utvecklade regioner kring kunskap och erfarenheter. Reglerna skrivs efter de som ligger sämst till eftersom mest medel går till dessa regioner. Det gör att länder som Sverige får mindre uppmärksamhet och här är det upp till er att göra er röst hörd.

Han meddelar också att inga fundamentala ändringar kommer att göras kring sammanhållningspolitiken kopplat till översynen eftersom programperioden redan är igång. En idé för framtiden är att man ger länder som Sverige regellättnader där man helt enkelt får betalt efter prestation från kommissionen. Ett annat alternativ är att lita helt på förvaltande myndigheter på nationell nivå, som då också får ansvara gentemot revisioner, bland annat.

Panelsamtal

Efter Eric von Breskas anförande om framtida sammanhållningspolitik inleddes en paneldiskussion med Jens Nilsson (S) från Europaparlamentet, Tomas Riste (S) från Regionkommittén och Sofia Björnsson, expert på jordbrukspolitik och landsbygdsutveckling hos LRF. Första frågan ut handlade om deras syn på utvecklingen och sammanhållningspolitiken.

Jens Nilsson upplever situationen som ansträngd. Juncker pratade i sitt tal (State of the union) om en existentiell kris för samarbetet. Oron i hans utskott (REGI) är stort kring huruvida det kommer finnas en sammanhållningspolitik i framtiden. Det handlar inte bara om att bygga broar kring sammanhållningspolitiken framöver, utan även andra frågor. Idag är man långt ifrån varandra. Sammanhållningspolitiken kan användas som ett verktyg för att möta gemensamma utmaningar? Då får man regionerna på fötterna.

Sofia Björnsson fyller i och instämmer att framtiden känns mycket oviss. Hon exemplifierar detta genom att berätta om en konferens kring jordbrukspolitiken som hölls nyligen av DG AGRI där inte en enda representant från DG REGIO (som ansvarar för sammanhållningspolitiken) fanns på plats. Kommissionens stuprörstänk främjar inte integrerade lösningar på de komplexa utmaningar vi har framför oss.

Tomas Riste resonerar kring vad sammanhållningspolitiken betyder på lokal och regional nivå. I Region Värmland ser han tydligt en skillnad där man vuxit och vågat sträcka på sig. Man har gått från att kännas sig som bidragstagare till att känna att man är med och utvecklar både Sverige och Europa.

På frågan om det finns något vi kan tillföra som kan rädda sammanhållningspolitiken återkommer Jens Nilsson till den osämja som råder inom EU just nu. Han anser att det spelar mindre roll om pengarna blir mindre i nästa period, men modellen i sig måste värnas framåt. Sofia Björnsson tycker att det ibland känns viktigare för regeringen att hålla nere budgeten än att använda de pengar som finns på ett bra sätt.

Tomas Riste är orolig över hur man ska lyckas stå upp för den totala sammanhållningen i EU. Vad händer om man låter länder gå sin egen väg? Är det ett alternativ att premiera de som följer EU:s mål och ambitioner? Och vad händer när EU2020-strategin löper ut? Vad har vi då för gemensam styrning?

Den avslutande frågan handlar om vad panelen skulle göra om dom var ansvarig minister. Tomas Riste börjar med att förstå att regeringens linje är att hålla i pengarna, men hoppas att man även som minister kan se att sammanhållningspolitiken är viktigt för tillväxten och att sammanhållningspolitiken är det viktigaste instrumentet för regional tillväxtpolitik.

Sofia Björnsson betonar vikten av att på ett tidigt stadium ha en tydlig linje och att man som minister behöver lyfta in landsbygdsperspektivet och näringslivet i sammanhållningspolitiken.

Jens Nilsson avslutar sessionen med att vidhålla att Sveriges restriktiva hållning är bra i grunden, men att den måste bygga på vilka politiska mål man har. Han pekar på hur vi själva kan effektivisera, bland annat genom att ha en förvaltande myndighet för hela sammanhållningspolitiken. Han tycker också att man som minister borde lyssna mer på SKL och manar samtidigt förbundet att ta fram en tydlig position för lokal och regional nivå.

Dagens moderatorer summerar förmiddagen genom att konstatera den oro många deltagare uttryckt för EU-samarbetet och framtida sammanhållningspolitik. Man fick heller inte speciellt mycket besked kring de substantiella frågorna som rör sammanhållningspolitiken, till exempel hur regeringen resonerar.

Det är lätt att man målar upp en dystopisk bild av framtiden och blir paralyserad. Tvärtom borde man vara som mest aktiv just nu. Stefan Löfven kan oroa sig för EU:s sammanhållning, vi andra måste arbeta för mer innovation och tillväxt, menade Carl-Albert.

Mikael Jansson konstaterar att diskussionen kring regional utveckling försvunnit från agendan i Bryssel, det är medlemsstaterna som är i centrum. Därför måste vi på regional nivå hjälpa kommissionen i det fortsatta arbetet med resultatfokusering och regelförenklingar. Vi måste visa hur mycket som sker på regional nivå eftersom det är här tillväxt och innovation skapas.

Parallella seminarier

Seminarium 1 – EU:s investeringar efter 2020 - Strukturfonder eller finansiella låneinstrument?

Terese Ryndal (Region Västerbotten) hälsar alla välkomna och presenterar seminariet. Först ut är Alexander Schenk från Europeiska Investeringsbanken (EIB).

Europeiska investeringsbankens uppdrag och syn på utvecklingen

Alexander Schenk inleder med att berätta om att banken grundades för att möta de behov som fanns kring den eftersatta infrastrukturen i södra Italien. Idag är dess främsta funktion att låna ut pengar till medlemsstater. Man är icke-vinstdrivande, vilket skiljer dem från andra banker. Det betyder också att man är icke-förlustbenägna och har ett rykte som bygger på stabilitet och att man får betalt för sina lån. De områden man är verksam inom är miljö, innovation, infrastruktur samt små- och medelstora företag.

Alexander går vidare med att förklara tankarna bakom europeiska fonden för strategiska investeringar (Efsi). Kommissionen såg att det fanns stora investeringsbehov runt om i Europa samtidigt som det fanns en stor likviditet på marknaden, trots detta skedde inte några investeringar. Därför valde kommissionen och europeiska investeringsbanken att skapa Efsi där man lagt in 21 miljarder euro som ska användas som garantier för att täcka eventuella förluster för investerare. Man använder därmed egna medel som garanti för att locka andra investerare och skapa en hävstångseffekt. Totalt räknar man att detta ska leda till totala investeringar på 315 miljarder euro.

Efsi har nu börjat användas i Sverige. Bland annat investeringar i en vindkraft och genom garantier till Norrlandsfonden.

Alexander Schenk tror att användandet av revolverande medel såsom lån och lånegarantier är något som kommer bli mer framträdande i framtiden. Han menar även att det inte finns några hinder i att kombinera strukturfondsmedel med bankens finansiella instrument och att detta säkert kommer utvecklas mot kommande period.

Inspel och erfarenheter kring lånefinansiering och EU: framtida investeringspolitik.

Nästa punkt inleds med en snabb presentation av Almi Invest från Mikael Karlsson. Han berättar att Almi Invest står på tre ben: Lån, rådgivning och riskkapital. Även

Almi Invest har fått garantier från europeiska investeringsbanken och möter ett jättebehov av investeringar då det ofta saknas tillräckligt privat kapital för tidiga investeringar. Arbete är tätt sammankopplat med strukturfonderna. 50 % av kapitalet kommer från fondmedel, 25 % från staten och 25 % från regioner. Investeringar sker tillsammans med privata aktörer i små- och medelstora företag i behov av riskkapital.

Nästa person att ge sitt perspektiv är Eva-Lena Östlin från Region Värmland. Hon saknar ibland det regionala perspektivet på riskkapital, där det finns ett behov av att låneinstrumenten regionaliseras utefter lokala förutsättningar. Tendensen nu är snarare det motsatta, med nationella fonder inom regionalfondsprogram och ett centralt styrt landsbygdsprogram. Utmaningen är att instrumentet är homogent, medan Sverige är heterogent, förutsättningarna skiljer sig åt. Dessutom tenderar riskkapitalet att söka sig till nya branscher snarare än traditionella. Hur gör man då i en region beroende av traditionella branscher? Vem bedömer vad som är innovation?

Mikael Karlsson instämmer i att det finns en problematik här. Totalt går ungefär 95 % av det samlade riskkapitalet (inte bara Almi) till Stockholm och dessutom till vissa specifika branscher. Man söker inte riskkapital i samma utsträckning i resten av landet, medan det ofta är det första en start-up gör i Stockholm

På frågan om var man ser svårigheter om finansiella instrument ska väga tyngre än strukturfonder svarar Eva-Lena att det idag finns en tydlig logik kopplad till arbetet med små- och medelstora företag, men att den logiken saknas en gällande områden som infrastruktur, arbetsmarknad och social frågor på både regional och nationell nivå. Hon ser också att Efsi-investeringar kan komma att kräva gemensamt arbete över regiongränser. Här kan kommande regionreform förhoppningsvis ge mer genomförandekraft.

En följdfråga blir om en framtida investeringspolitik riskerar ge en mindre verktygslåda på regional nivå. Där ser man att det finns ett klart behov något mer på regional nivå för att få systemen att fungera. Till exempel gäller detta finansiering av samverkansmiljöer såsom Science Parks.

Terese Ryndal avslutar seminariet med en sammanfattning av huvudbudskapen att ta med sig vidare.

- Stödformerna behöver anpassas till regionala förutsättningar
- Möt efterfrågeproblematiken
- Regional mix av både bidrag och finansiella instrument
- Fonder bygger kapacitet – regional medfinansiering efterfrågar en regional agenda
- Samverkande policyinsatser – inga stuprörsinstrument.

- Utveckla hur detta ger mervärde åt Europa

Seminarium 2 - En sammanhållningspolitik som stärker regional samverkan och lokal utveckling

Per Holmström (Region Örebro län) hälsade välkommen och presenterade seminariets upplägg. Först ut var Tomas Stavbom, biträdande regiondirektör för Regionförbundet Uppsala.

Historiken bakom Östra Mellansverige (ÖMS)

Tomas Stavbom berättar att man nu arbetar med den femte strukturfondsperioden och att han varit involverad i alla föregående. Samtidigt frågar han sig om man orkar med en programperiod till. Han berättar en anekdot om svårigheten att få fullmäktige att förstå hur strukturfonderna fungerar. Dom saknar kunskap om kring själva arbetet och den långsiktighet som krävs för att bygga projektsatsningar.

Regionalt tillväxtansvarig inom Östra Mellansverige har i uppdrag från staten att samordna arbetet med socialfond och regionalfond på grund av kunskapen man har om potentiella aktörer som kan delta i projekt. Detta är ett tufft uppdrag som innefattar att mobilisera aktörer, få till projektskrivningar, läsa och bereda ansökningar. Man känner att projekten har begränsade möjligheter att förändra strukturen på grund av dålig förankring och svagt ägarskap. Just strukturförändrade insatser har varit en utmaning. Under programmeringstiden för pågående period var det svårt att få besked från förvaltande myndigheter, medan myndigheterna själva saknade information från staten, som i sin tur, väntade på information från kommissionen. När man väl gjort sina prioriteringar kom indikatorer att förhålla sig till inte alltid passade in. Det blev komplicerat.

En fråga som följde Tomas anförande var hur en strukturförändring se ut med hjälp av strukturfonderna. Exempel kommer från Västernorrland, där man startade svenska för akademiker som en nya variant av snabbspår och SFI som gett stora ringar på vattnet. Ett annat exempel kommer från Göteborgsregionens kommunalförbund, där man tack vare förstudiemedel bildade en plattform tillsammans med arbetsförmedlingen och försäkringskassan kallad "inkluderande arbetsmarknad". Detta möjliggör samarbete, istället för att alla ska springa på samma utlysningar och konkurrera.

Organisera för framgång

Andreas Capilla är regionutvecklingsdirektör hos Region Östergötland och inleder med att berätta om sin bakgrund inom den kommunala sektorn. Han själv upplever kunskapen om strukturfonderna som låg, trots att det ofta är där själva verkstaden

pågår. Han fortsätter med att berätta om strukturen man byggt upp i Östra Mellansverige. Strukturen är inte personbunden, nästan alla är utbytta sedan starten men ändå fortsätter samverkan att fungera. Som grund har man en arbetsplan, sedan arbetas handlingsplanen fram för ERUF respektive ESF. Det finns dock utvecklingspotential i vår samverkansstruktur. Utvärderingar visar att man är bra på att samverka utåt, men inte lika bra på att förankra inåt i egna organisationer.

Grunden för arbetet är de fem länen. Det är en inte alltför spridd geografi, med utmaningar som inte skiljer sig särskilt mycket åt. Utmaningarna är att få de fem länen att enas om vilka som är de främsta utmaningarna. Det är viktigt att mobilisera större sammanhållna- och strukturpåverkande projekt. Ett exempel är #jagmed som är ett jätteprojekt med 42 kommuner. Andreas avslutar med frågorna man alltid måste ställa sig: Vad vill vi egentligen uppnå med dessa medel? Hur skapar vi nytta? Mycket går att vinna på att systematisera sitt arbete

Frågor kommer från publiken kring hur kommunerna involveras i processen. Andreas svarar att man alltid utgår från den gemensamma handlingsplanen, men medger samtidigt att de regionala utvecklingsstrategierna inte alltid är väl förankrade i alla kommuner. Han påpekar också att det egentligen inte handlar om skrivandet utan hur man får ett gemensamt ansvar efter programmet är skrivet.

Guldkornen i Östra Mellansverige

Anita Jernberger är ordförande i den regionala utvecklingsnämnden i Region Östergötland. Hon nämnder ett antal exempel på lyckade projekt som hon själv får ett driv ifrån och som bidrar till den regionala utvecklingen. Samtidigt som projekten når bra resultat har hon funderat över hur man kommunicerar detta till medborgarna, inte ens alla i fullmäktige vet nog om att detta pågår.

Den första satsningen som nämns är projektet #jagmed som arbetar förebyggande med skolavhopp. 24 % av ungdomarna i regionen går ej ut gymnasiet, vilket är oroväckande. Här bidrar projektet med att ungdomarna kan komma in i skolan igen och bidrar med mycket kunskap som sedan stannar i organisationerna.

Ett annat projekt är ÖMS3, där alla fem län gått samman kring arbetet med smart specialisering. Man har nu prioriterat fem styrkeområden där man tar fram strategier och strukturer som skapar möjligheter att arbeta mot den globala marknaden.

Smart industri är ett annat projekt som adresserar det glapp som finns inom industrin kopplat till kompetensutveckling. Branschen är idag mansdominerad och i behov av kompetens, samtidigt som utbildningarna är dyra. Här arbetar man med att skapa ett bättre samarbete mellan industri och utbildningsväsende tillsammans med både kommuner och regioner.

Sammanhållningspolitiken efter 2020 - Det här vill vi

Irene Lejegren, regionråd i Örebro län inleder det sista anförandet. Hon pekar på att man fortsatt måste jobba med flernivåstyret kopplat till strukturfonderna. Man nu håller på att bygga upp en regional legitimitet för frågorna men får samtidigt inte glömma bort kommunerna och deras röster. I Örebro län är skolan högprioriterat, men samtidigt ett kommunalt ansvar, vilket gör att man arbetat fram ett samverkansdokument för att se vad regionen kan göra för att motverka skolavhopp.

Kopplat till nästa programperiod ser hon att fördelningsprincipen är avgörande, att alla regioner kan vara med. Sammanhållningspolitiken är ett bra sätt att länka ihop regioner.

Hon trycker även på vikten av partnerskapsöverenskommelsen för att skapa ordning och reda. Samtidigt ser hon en problematik med att regeringen tar fram nationella utmaningar som inte alltid avspeglas i det lokala eller regionala. Hur kan vi själva lyfta in frågor om inkludering, arbetsmarknad och säkerhetspolitik?

Vidare anser Irene att vi behöver en samlad myndighet för strukturfonderna och att landsbygdsutveckling måste ses som en del av regional utveckling. Hon avslutat med att efterlysa nya ledord för framtiden – är det tillväxt och demokrati?

I den avslutande paneldiskussionen fick deltagarna berätta om hur de skulle vilja att andra halvan av programperioden genomfördes. Anita vill lyfta fram relationsbyggandet och att gemensamt möta utmaningar. Hon är övertygad om att de projekt man satt igång kommer att märkas på det regionala utvecklingsarbetet och skattebasen. Iréne håller med Anita och menar att teknikcollege (som firar 10 år) är ett typexempel på strukturförändring.

Andreas menar att styrkan finns i förmågan att anpassa sig efter samhällets förändringar. Man måste arbeta med anpassningsförmåga i strukturen och systematiken som helhet. Tomas fyller på med att konstatera att man fram till 2020 investerat totalt 20 miljarder i Östra Mellansverige, vilket ger avtryck och påverkar strukturer. Utmaningen ligger i att man inte verkar i en funktionell geografi, vilket kräver mer samverkan med kringliggande län. Speciellt med tanke på kommande regionreform och därmed nya programområden.

Seminarium 3. Mervärdet av sammanhållningspolitiken i Sverige – en diskussion om resultat och framtida utmaningar

Frida Andersson, samordningsansvarig för utvärdering av regionalfonden på Tillväxtverket, inleder seminariet med att betona det resultatramverk som finns inom sammanhållningspolitiken. Detta är unikt och finns inte inom andra fonder. Vidare nämns hur politiken kan vara med och styra utvecklingen för smarta, inkluderande och hållbara samhällen.

Vilka olika typer av mervärden kan det handla om?

Anders Lindholm från näringsdepartementet tar diskussionen vidare och reflekterar kring mervärde. Han betonar också att regeringen inte har något formellt ställningstagande för tillfället utan är inne i en lyssnande period.

Anders fortsätter med att prata om vikten att länka hårda siffror till mervärde. De programutvärderingar som gjorts på 2007-2013-perioden visar att sammanhållningspolitiken genererat ökning i BNP inom alla medlemsstater motsvarande 1 biljard euro. Sammanhållningspolitiken har skapat en miljon jobb fram till 2014, vilket visar att den tydligt bidrar till tillväxt och jobbskapande. Samtidigt måste man begrunda vad som hade hänt om vi hade satsat pengarna någon annanstans? Man måste visa mervärde med det här sättet att arbeta och mervärdet måste definieras, men hur mäter man det?

Anders går sen igenom ett antal punkter som visar på mervärde. Bland annat lyfts att sammanhållningspolitiken bidrar till att skillnader mellan regionala ekonomier minskar. Han pekar även på långsiktigheten, flernivåstyret och kopplingen mot Europa 2020-strategi.

Allt måste dock ledas i bevis. Man måste jämföra mervärdet/kostnaden av sammanhållningspolitiken med en alternativkostnad. Är det den bästa användningen av pengarna? Att budgeten skulle öka utöver vad den är idag är inte troligt. Ska mervärde av sammanhållningspolitik värderas högre än andra satsningar? En nyckel i framtida förhandlingar handlar om att kunna argumentera för det.

Hur kan vi synliggöra och bedöma mervärden?

Ingrid Rydell, projektledare för utvärdering av genomförandeorganisationen av strukturfonderna hos Strategirådet, förklarar mervärde som ett värde som beror på värdet av att fonderna är riggade på just de sätt de är riggade. Exempel på detta är sjuåriga cykler, tematiska indelningar, flernivåstyret och gemensamt lärande.

Utifrån den utvärdering som gjorts, vad ser man för mervärden?

Det Ingrid lyfter fram är de villkorade pengarna som fördelas till ett visst antal mål. Man pekar även på den tematiska fördelningen av medel med en tydlig urvalsprocess efter bestämda mål. Ett mervärde finns även i möjligheten att utveckla arbetssätt och metoder, där man kan balansera europeisk och nationell styrning med regionala behov och ett aktivt gränsöverskridande ägarskap. Ett exempel är Plug-in 2.0 som leds av SKL med 8 regioner inblandade. Där samverkar man över kommungränser om en samhällsfråga som är viktig nationellt.

Sammanfattningsvis menar Ingrid att strukturfondernas organisation ger förutsättningar för mervärden. Frågan är vad som kan göras för att få ut mer

mervärde? En gemensam berättelse om vad ESI-fonderna är för något är en tanke. Är det fredsprojekt eller är det ett fördelningsverktyg? Båda aspekterna kan vara sanna men just nu är fokus på det administrativa starkast. Det som saknas är en gemensam analys om vad vi vill att strukturfonderna ska uppnå! Svårt att mäta resultat av fonderna, men kanske viktigare att skapa den gemensamma berättelsen om vad vi vill uppnå.

Perspektiv från specifika områden och projektägare

Anders Olsson, strateg hos Region Värmland inleder nästa del av seminariet med att prata om smart specialisering. Han menar att smart specialiseringsstrategin betytt mycket för Värmland och forskningen vid Karlstads Universitet. Det var ett ex-ante krav att ha smart specialiseringsstrategier på plats för att få regionalfondsprogrammet godkänt. Det finns ett tydligt mervärde i detta, att komma in i ett europeiskt sammanhang som region. Det har även gjort att man som region blivit tydligare och pekat ut ett antal områden och lyckats formulera detta i termer av samhällsutmaningar, att man är bra på en viss sak, men det är också bra för...

Smart specialisering genomsyrar idag alla verktyg och verksamhetsstrategier man har. Sammanhållningspolitiken är en drivande orsak. Den enskilt största satsningen man gör är ett samarbete med Karlstad Universitet, kallat Smart akademi med en budget på 150-200 miljoner kronor.

Anders ser utmaningar i att finansiera forskningsprojekt vid lärosäten. Idag får man bara räkna med en viss del av OH-kostnader. Strukturfonderna skulle kunna tillåta en större del av kostnaden att räknas in i projektet. Man måste kunna bygga forskningskapacitet även i framtiden. Värmland behöver verkligen strukturfonderna även i framtiden. Just smart specialisering har varit viktigt i vårt arbete. I Bryssel pratar man numera samma språk.

Carin Karlsson från Energimyndigheten tar vid och pratar om energieffektivisering. Myndighetens roll har varit att arbeta med projekt kring energieffektivisering av små och medelstora företag. Man har sju projekt direkt mot små-och medelstora företag och ett projekt om utvärdering och ett projekt mot de åtta regionalfondsprogrammen. De företag som gör av med mest energi får mest pengar samt får vara med i energieffektiviseringsnätverk. Nätverket fungerar som styrmedel.

Europeiska regioners initiativ för en fortsatt stark sammanhållningspolitik

Innan dagens avslutande panel tar vid berättar Sven Kastö från Småland-Blekinge European Office om det initiativ som kommer att signeras under morgondagen (28/9

2016) i Bryssel. Totalt har 240 lokala enheter och 90 aktörer skrivit under den appell som Nedre Österrike tagit fram. Det är politiska företrädare för över 70 % av befolkningen inom EU:s 28 medlemsstater.

I korthet går appellen ut på att EU behöver regioner som kan verkställa och regioners viktigaste verktyg är sammanhållningspolitiken. Alla behöver sammanhållningspolitiken och den kan inte ersättas av finansiella instrument. Det är en signal till EU och till nationell nivå om att lokal och regional nivå har sin åsikt klar, hur vill ni ha det? Robert Uitto från 8-mannagruppen kommer representera svenska regioner vid ceremonin, där även Regionkommitténs ordförande Markko Markkula och kommissionär Corina Cretu medverkar.

Summering från dagen – samtal med den politiska 8-mannagruppen

Dagens moderatorer välkomnar upp den politiska representanterna och börjar med att fråga om förra programperioden och tankarna om dagen. Robert Uitto menar att den regionala nivån kom in för sent i processen förra perioden och kanske inte heller var helt välkomna. Konceptet med en politisk styrgrupps återanvänds nu och man hoppas vara ute i god tid denna gång, för att föra dialog med regeringen och kommissionen.

Leif Larsson är orolig över EU 2020-strategin och menar att den är högst levande på regional. Han menar också att man kanske behöver ta ett större ansvar på regional nivå för EU:s utveckling, vilket morgondagens ceremoni (se ovan) är ett exempel på.

På frågan om sammanhållningspolitiken ska användas till att möta våra nya utmaningar menar Erik Bergqvist att så inte är fallet. Sammanhållningspolitiken ska inte vara ett dragspel för kriser, utan att detta måste finansieras på andra sätt. Birgitta Losman menar att den migration vi ser inte enbart är en kris utan en naturlig företeelse historiskt sett. Hon menar att sammanhållningspolitiken kanske inte kan möta allt, men att det kan användas som ett verktyg bland flera. Exempelvis för att skaffa ett bra mottagande och se till att möta de kompetensbehov vi har idag.

Robert Uitto håller med i att strukturfonderna kan vara utmärkta instrument i att möta nya invånare och se till att dom kommer in i samhället. Det är regional utveckling och integration i ett. Christina Mattisson håller med och menar att sammanhållningspolitik är tillväxtpolitik och pekar på den demografiska utvecklingen i Blekinge och behovet att rusta människor för att komma i sysselsättning. Viking Jonsson menar att det finns en roll för sammanhållningspolitiken att fylla kring att visa värdet av EU-medlemskap. Speciellt i ljuset av Brexit, fördelarna av medlemskapet måste belysas.

På frågan om hur politiker själva pratar om sammanhållningspolitiken menar Anita Jernberger att man i viss mån får ta på sig skämskepsen. Man har inte spridit

kunskapen i den mån man borde och menar att man måste visa vilken hjälp man fått av sammanhållningspolitiken tydligare.

Erik Bergqvist menar att man är väldigt beroende av EU, men att det samtidigt finns en skepsis kring EU i allmänhet. Samtidigt har man genom bland annat Europaforum norr skapat kunskap och engagemang kring EU och EU-frågor och sett det som en medveten marknadsföring.

Robert Uitto känner igen rädslan för EU som beror på dess komplexitet. Han menar att man behöver prata rakt om vilka medel det handlar om och vad det ger, samt låta människor som är involverade i projektet föra talan.

Nästa fråga handlar om EU-ministerns kommande möte i november gällande sammanhållningspolitiken och vad 8-mannagruppen önskar att hon ska säga. Robert Uitto inleder med att han önskar att ministern säger att sammanhållningspolitiken är till för alla. Det är dags att Sverige tar fram en position kring vad man vill. Kan man enas kring detta kan man lösa resten sen. Birgitta Losman önskar att man kunde komma fram till en position tillsammans med nationell nivå och att regeringen kunde lite på att den regionala nivån ger bäst utväxling för pengarna.

Leif Larsson fyller i med att han önskar att man på nationell nivå beaktar att Sverige lägger mycket pengar på sammanhållningspolitiken, men att vi också at hem en hel del medel. Christina Mattison tycker att om regeringen ska mena allvar med att hela Sverige ska leva krävs en aktiv sammanhållningspolitik.

Avslutande frågorna går in på två centrala begrepp kommande år. Först kommer frågan om finansiella instrument är en bra idé. Erik Bergqvist menar att det än så länge är ett ganska utforskat område, men tror att man kommer att behöva hela verktygslådan i framtiden. Viktigt att det inte ersätter bidragen utan kompletterar. Det är även principiellt viktigt att alla verktyg är tillgängliga för alla, börjar man dela upp regioner och länder där man har olika tillgång kan det snabbt gå snett. Precis som med svensk välfärd är alla med och bidrar på olika sätt och har tillgång på olika sätt, det är en bra grundprincip.

Det andra begreppet är mervärde, där Anita Jernberger menar att det finns i relationsbyggande och de strukturer man bygger gemensamt med hjälp av strukturfonderna.

Ellinor Ivarsson avslutar samtalet med att berätta att SKL har börjar fördjupa sig i mervärdesdiskussionen, men kommer gå vidare med lånefinansiering och regelförenklingar tillsammans med medlemmar, myndigheter och näringsdepartementet under hösten. Med det tackar hon medverkande och publik för en intressant dialogkonferens.